چین هەواری ڕابردووی ئایدۆلۆژیا و کارخانەی یاری منالآنی ئەمڕۆ و گەورە هێزی داهاتوو(وەلآمێك بۆ نووسینێکی بەڕێز مەلا بەختیار)

علی محمود محمد–بەشی یەکەم

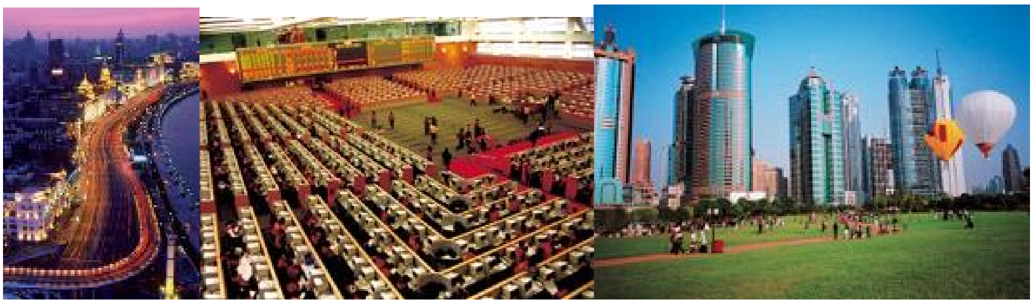

لە وڵاتانی گەشەکردوو سیاسییەکان خۆیان لە باسی ئەو بابەتانە دەپارێزن کە تیایدا پسپۆر نین , نەك زانیاری تەواوییان پیَ نەبێت لەسەرییان بکەوێت و بە زیانییان تەواو بێت لە ڕاگەیاندنەکاندا , کەچی لە کوردستان بەپێچەوانەوە سیاسییەکان دەم لە هەموو شتێك دەکوتن , لە فەلسەفەوە بۆ ئابوری , لە زانستەوە بۆ وەرزش ..... .

ساڵی 1992 کلنتۆن لە وەلآمی قسەکردنی بۆشی باوك لە سەر ئابووری ووتی – گەلحۆ ئەمە ئابورییە ئابوری , پاشان بینیمان چۆن ئابوری سەری کورسیەکەی بۆشی باوکی خوارد و بەریدایەوە و لە هەڵبژاردن دۆڕاندی , ئابوری بوو کیلنتۆنی 8 ساڵ لەسەر عەرشی دەسەلآتداری گەورەترین هێزو و دەوڵەمەندترین وولآت لە مێژووی مرۆڤدا هێشتەوە , ئەگەر یاسا نەبوایە 8 ساڵی دیکەشی بە سەرۆکایەتی وڵاتە یەککرتوەکانی ئەمەریکاوە بەڕیَدەکرد , هەموو ئەمەش لە سایەی سەرکەوتنی لە بواری ئابوریدا بوو .

بەڕێز مەلا بەختیار ئەندامی مەکتەبی سیاسی ینك پاش سەردانەکەی بۆ چین زنجیرە نوسینێکی بە چواربەش لە سەرەتای یۆلی 2004 لە ژمارە 3407ی ڕۆژنامەی کوردستانی نویَ بە دواوە بڵاوکردەوە بە ناوی (کۆنەهەواری ئایدیۆلۆژیاو دونیای نوێی تەکنەلۆژیا) .

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

تا ئێستا چەند کەس لە بەرپرسانی ینك ئەوانەی دەستیان قەڵەم دەگرێت لە بەشداربووانی شاندەکەی بۆ چین لەسەر ئەو گەشتە سیاسییەیان نوسیووە , بەڵام هیچ کامییان لە نوسینەکانییاندا بە ئاستی بەڕێز مەلا بەختیار خۆیان لە قەرەی بابەتەکە نەداوەو کەم و زۆر بە تەنیشتییا نەڕۆیشتوونە , بایی ئەوەیان نەوتووە شایستەی ئەوە بێت دوو قسە لەسەر نوسینەکانییان بکرێت و ناوییان بهێنرێت .

لە ڕێگەی ئەم نوسینەوە کە وەڵام و قسەکردنی زیاترە لەسەر هەمان بابەت کە بەڕێز مەلا بەختیار نووسیوییەتی هەوڵە دەم بۆ دانانی بەردێك لەسەر جوڵاندنی ئەم باس و خواسانە کە گرنگی تایبەتی هەیە , قسەکردن لەسەر پڕۆژەی گەشەکردنی ئابوری بە تایبەت ئەزمونی چین کە وێنەیەکی زۆر سەرکەوتووە بۆ وڵاتانی دواکەوتوی وەك کوردستان , بە تایبەتیش بۆ ئێمەی چەپەکان گرنگی سیاسی و فکری زۆرتری خۆی هەیە بۆ ئەوەی بە ڕەخنەو لێکۆڵینەوە لە سەری بیروباوەڕەکانمانی لەسەر بنیات بنێین . من لەگەڵ ئەو بەشە لە نوسینەکانی بەڕێز مەلا بەختیاردام کە چاکسازی و خۆ نوێکردنەوە بە پێویستی ژیان دەزانێت , بەڵام لەو شوێنەوەی نوێکردنەوە لە بەرژەوەندی یەکسانی مرۆڤەکان نەبێت و دەبێتە ڕێگر لەبەردەم پڕۆژەی چەپەکان بۆ گەیشتن بە جیهانێکی دادپەروەرانە لێی جیا دەبمەوەو دژی دەوەستمەوە و ڕەتی دەکەمەوە .

گەورەکردنەوەی پەیوەندییەکان

هێزە سیاسییەکانی کوردستان بە گشتی وە ینك بە تایبەتی لە گەورەکردنەوەی پەیوەندییە دەرەکییەکانی خۆیان ڕۆڵێکی باڵایان هەیە , دەرزی دەکەن بە مێغەنجیر . لەبەر ئەوەی کورد هەمیشە لەو دیو سنورەکانەوە غەدر و موئامەرەی لێکراوە و بێکەس بووە , سەرچاوەی سەرنەکەوتنی خۆشی بۆ موئامەرەی ئەو دیوو سنورەکان و نەبوونی دۆستی بە وەفاو بەهێز و پشتگیری جیهانی زانیووە , بەم هۆیەوە هێزە سیاسییەکانی کوردستان بۆ بانگەشەی سیاسی بەرامبەر پارتەکانی کە پەیوەندییەکانی خۆیان لەگەڵ دەرەوەی کوردستان گەورە نیشان دەدەن , تا لە گەمە سیاسییە ناوخۆییەکانیاندا بە پۆینت بۆ خۆیان لە بەرامبەر ڕەقیبانی سیاسییان بیژمێرێن . لە واقعی ئێستای کوردستانیشدا کە ئابووری خەریکە تەنگ بە سیاسەت هەڵەچنێت , پەیوەندی ئابوری بەهێز لەگەڵ چین دەشێت ببێتە دەرگایەك بۆ بوون بە بازاڕی ناوچەکە , ئەمەش بە قازانجی ئەو لایەنە تەواو دەبێت

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

كە بانگەشەی بۆ دەكات و هەوڵی بۆ دەدات , سەردانی ینك و پدك بەدوای یەكا بۆ چین پشتگیری ئەم بۆچونە دەكەن .

ینك لە پەیوەندییە دەرەكییەكانیدا بەوە ناسراوە مێرولە دەكاتە فیل , سلاو دەكات بە پەیماننامە , كاك بەختیاریش كە لەم قوتابخانەیەوە پیٚ گەیوەو پەروەردە بووە , لە هەمان میتۆدەوە دەست بۆ قەڵەمە بات و لێو دەجولێنێتەوە. سەیركەن بزانن چی دەنوسێت :-

(لە هەموو بەشەكانی كوردستان و دەوڵەتانی ئیقلیمی , یەكەمین لایەنی سیاسی(ینك)ئەم پەیوەندییەی لە گەڵدا دەبەستریێت) .

ئەوەی یەك ڕۆژ سەیری تەلەفزیۆنی چین بكات و ڕۆژنامەو گۆڤارەكانی ئەم وولاتە بخوێنێتەوە , كە من زیاتر لە 3 ساڵە ڕۆژانە چاودێری دەكەم , دەزانێت ڕۆژانە چەندین سەرۆك كۆمار و مەلیك و ئەمیر و سەرۆك وەزیران و سەرۆك پەرلەمان و سكرتێری پارت و وەزیر و وەفدی ئابوری و سیاسی لە سەرتاسەری جیهانەوە سەردانی ئەم وولاتە ئەكەن , بە تایبەتیش سەردانی شارە پێشكەوتووەكانی وەك شەنگەهای و 53 ناوچە پیشەسازییە تایبەتییەكان , تا ئەزمونەكەی بەرنەوە بۆ وڵاتەكان خۆیان و كۆپی كەنەوە , ژمارەی سەردانەكان بە ئەندازەی گەورەیی قەوارەی ئابوری و بازاڕەكەی زۆرن . چین یەك پێوەری هەیە بۆ پەیوەندی بەستن لەگەڵ دەرەوەی خۆی ئەویش قازانج و بەرژەوەندی ئابورییە , هیچ كات پێوەری سیاسی ڕۆڵی نەبوە لە مێژووی ئەم دوو دەیەو نیوەیدا لە دیاریكردنی پەیوەندییەكانی دەرەوەیدا جگە لەوەی لە بواری ئاسانكاری بازرگانی بە قازانجی وڵاتانی ئەفریقاو هەندێك وڵاتی دراوسێی خۆی هەندێك هەنگاوی زۆر پۆزەتیڤی بە قازانجی ئەو وڵاتانە ناوە (چین سیاسەتی باجی سفری هەیە لەگەڵ وڵاتانی هەژار بۆ هێنانی كەل و پەلەكانییان بۆ بازاڕەكانی چین (كەمبۆدیا-میانمار- بەنگەلادیش-لاوس و 27 وڵاتی ئەفریقی) هەروەها بەهەمان شێوە 1108 بەرهەمی هۆنگ كۆنگ و 509 بەرهەمی ماكاو دێنە بازاڕەكانی چینەوە بە بیٚ گومرگ (29-12-2004 شبكة صين).

بەرژەوەندی ئابوریش بریتییە لە بڕی بازرگانی لە ناردەو هاوردە لەگەڵ ئەو وڵاتە , چەندە مشتەری باشی ئەوەندە نزیكتری لێمەوە , ئەمە یاسای بازاڕی ئازادە , بەتایبەت ئەو ئازادەی كە كاك بەختیار بە نموونەی موفەزەلی دەزانێت بۆ گەشەكردن

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

. نازانم کاك مەلا بەختیار ئاماری پەیوەندی بازرگانی کوردستان و چینی لایە تا لە ڕێگەیەوە ئەو پەیوەندییە دوو قۆڵییە بەهێزەی نێوانیانمان بۆ بسەلمێنێت , کە ناکاتە قەترەیەك لە چاو بازرگانی چین لەگەڵ هەر یەکە لە وڵاتانی ناوچەکە .

لە بواری سیاسییشدا لەماوەی ئەم چەند ساڵەدا سەرۆکانی ووڵاتانی سوریا , ئێران, تورکیا , سعودییە سەردانی چینییان کردووە , سەرۆکی چنیش بە هەمان شێوە سەردانی سعودییە , ئێران , تورکیای کردووە .

مەلیك عەبدواڵلە کە لە 7-2-1999 ەوە هاتۆتە سەر عەرشی مەلەکی ئوردونی 6 جار سەردانی چینی کردووە (26-7- 2004 شینخوا).

پەیوەندییە ئابورییەکانیش جگە لەوەی پەیمانامەی دروستکردنی بازاڕی ئازاد مۆرکراوە لەگەڵ وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو بڕی ئاڵوگۆڕە بازرگانییەکانیش لە نێوان چین و ئەم وڵاتانە بەم ئەندازەیە بووە کە ئێستا گەلێك لەمەی من بە نموونە هێناومەتەوە زیاترە .

چین-سوریا ساڵی 2003 ئاڵوگۆڕی بازرگانی نێوانییان گەیشتە 500 ملیۆن دۆلار (21-6-2004 شبکە صین).

چین-ئێران ساڵی 2001 ئاڵوگۆڕی بازرگانی نێوان هەردوو وڵات گەیشتە 3,3 ملیار دۆلار (18-3-2002 شینخوا) . هەروەها چین 70 ملیار دۆلاری سەرمایەگوزاری کرد لە ئێران لە ساڵی 2004 و 8 ملیاریش لە سودان (شرق اوسط 7-1-2005) , چین ئەم 70 ملیار دۆلارەی لە پرۆژەی غازی باشوری ئێرانی سەرمایەگوزاری کرد(2-1-2005 شرق اوسط) , ئەمەش وەك پێویستییەکی زۆری چین لە داهاتوودا بە وزە بەهۆی گەشەی بەرزی ئابورییەکەیەوە , ئەمەش گەورەترین سەرمایەگوزارییە چین لەو دیو سنورەکان خۆیەوە دەیکات لە مێژوی خۆیدا .

چین-تورکیا ساڵی 2000 ئاڵو گۆڕی بازرگانی نێوانییان گەیشتە 1,2 ملیار دۆلار 19-4-2002 شینخوا) و(15-6-2003 شینخوا).

چین-کوەیت ساڵی 2003 ئاڵو گۆڕی بازرگانی نێوانیان گەیشتە 1,188 ملیار دۆلار (شبکة صین 5-4-2004).

چین -سعودیە لە 10 مانگی یەکەمی ساڵی 2003 بڕی بازرگانی نێوان هەردوو وڵات گەیشتە 5,3 ملیار دۆلار (11-12-2003 حیات).

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

هیوادارم کاك بەختیاریش بتوانێت لیستێکی کە لە پەیوەندی بازرگانی چین لەگەڵ وڵاتانی ناوچەکە و خۆیان بڵاوبکاتەوە تیایدا جێگەی ئەوە بکاتەوە کە پەیوەندی چین لەگەڵ ینك لە پێش هەموو ئەم وڵاتانەوەیە .

هەرچەندە کوردستان بە هەردوو بەشەکەیەوە تەنانەت هەموو عێراق ئێستا بە تەواوی بۆتە پاشکۆی بازاڕی چین, ئەم پاشکۆیەتییەش یاساکانی بازاڕی ئازاد و هەرزانی کەلوپەلەکانی چین دروستی کردووە نەك لایەنێك ڕۆڵی تێدا هەبێت , گەشەکردنەکە نەخشە داڕێژراو نییە و کۆنترۆڵ نەکراوە لە لایەن هیچ لایەنێکەوە , بەڵکە بەشێوەی ئانارشیستانە دەچێتە پێشەوە .

هەوڵم دا بە دوای هەواڵی ئەو سەردانە مێژووییەدا بگەڕێم کە وەفدی ینك بۆ چین ئەنجامی دا کە کاك بەختیار بەبێ وێنەی نیشان دەدا لە ناوچەکە تا لە ڕاگەیاندنی چینی بیخوێنمەوە , بزانم گەرمی پێشوازییکردنەکە لەو ئاستەیە کاك بەختیار باسی دەکات ؟؟؟ , بەڵام ئەقڵی کۆمپیوتەرەکەم و توانای گۆگۆڵ لە ئاستی دۆزینەوەی هەواڵەکەدا نەبوون .

حکومەتی چینی لە شاری پەکین بە سەرپەرشتی پارتی کۆمۆنیستی فەرمان ڕەوا لە بەرواری 3-9-2004 بۆ ماوەی سێ ڕۆژ کۆنگرەیەکی ڕێك خست بۆ سەرجەم ئەو پارتە سیاسییانەی کە لە ئاسیادا پەیوەندییان لەگەڵیدا هەیە.

83پارتی سیاسی لە 35 وڵاتەوە بەشدارییان کرد لە کۆنگرەی پارتە سیاسییەکانی ئاسیا (شینخوا 5-9-2004) , بەڵام نە ینك و نەهیچ پارتێکی سیاسی کوردستانی و عێراقیش بانگهێشتن نەکرابوون بۆ ئەو کۆنگرە بەرفراوانە , ئەمەش بەڵگەی ئەوەیە هێشتا چین هیچ کام لە پارتە سیاسییەکانی کوردستان و عێراقی لە بازنەی دۆستە نزیکەکانی خۆی ناوزەد نەکردووە , گرەو لەسەر داهاتووش ناکەم .

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com